
Advies over “Vizier 2030”

Advies over VIZIER2030 – een 2030-doelstellingenkader voor Vlaanderen

Datum van goedkeuring	26/04/2018
Volgnummer	2018 10
Coördinator + e-mailadres	Pieter Noens, pieter.noens@minaraad.be
Co-auteur + e-mailadres	Jan Verheeke, jan.verheeke@minaraad.be

Inhoudstafel

Inhoudstafel	2
Krachtlijnen	3
Dossier- en procesbeschrijving	5
Achtergrond en beschrijving	6
1 De Agenda 2030 van de Verenigde Naties	6
2 “Visie 2050”: de Vlaamse Strategie Duurzame Ontwikkeling	7
3 “Vizier 2030”: een Vlaams 2030-doelstellingenkader	8
4 Voorafgaande, parallelle en navolgende trajecten	10
Adviesgedeelte	12
5 Algemene beoordeling	12
6 Naar een inhoudelijk krachtiger “Vizier 2030”	12
6.1 Naar een versterkt ambitieniveau in functie van transitie.....	12
6.2 Naar een meer adequaat intern bereik van het doelstellingenkader	14
6.3 Naar een meer adequaat extern bereik van het doelstellingenkader	15
6.4 Naar een meer adequate detailgraad binnen het doelstellingenkader	17
6.5 Naar een vergrote integrerende kracht van het doelstellingenkader.....	18
7 Naar een betere vormgeving en uitvoering van “Vizier 2030”	19
Bibliografie	21

Krachtlijnen

De Raad vindt het positief dat de Vlaamse regering met 'Vizier2030' een aanzet geeft om te komen tot een Vlaams doelstellingenkader 2030.

De Raad is evenwel bezorgd over de gedegen realisatie van de in mei 2017 vooropgestelde ambitie om te komen tot een *“geïntegreerd, ambitieus, ondeelbaar, meetbaar en intern en extern afgestemd en gedragen”* doelstellingenkader.

Zo komt de transitiegerichte dynamiek, die nodig is voor het realiseren van de Visie 2050, niet genoeg uit de verf, is het bereik van het doelstellingenkader nog te beperkt, is de detailleringsgraad soms te laag, moet er rekening worden gehouden met beslist beleid en behoeft de integrerende kracht van het doelstellingenkader versterking. In dit verband vestigt de Raad de aandacht op een aantal tekortkomingen en formuleert hij aanbevelingen, met het oog op de in de V.N.-verklaring opgenomen gedachte dat *“sociale en economische ontwikkeling afhangt van het duurzaam beheer van de natuurlijke hulpbronnen die door onze planeet geboden worden.”*

De Raad vraagt dat op korte termijn met de betrokkenen wordt samengezeten om het verdere proces uit te tekenen en te versterken.

De Raad beveelt aan om “2030” daadwerkelijk op te vatten als een tussenstap richting “2050”: vanuit de wenselijke toekomst in 2050 kan dan worden teruggerekend wat hiertoe nodig is in een meer nabije toekomst. Ook vraagt de Raad om bij het bepalen van doelstellingen eerder genomen engagementen (bv. inzake natuur en biodiversiteit), te hernemen en door te vertalen naar 2030. Daarnaast vraagt de Raad om via verhoogde ambities, in lijn met de post-2020-biodiversiteitsstrategie van de EU, duidelijk te maken hoe men het biodiversiteitsverlies wil stoppen tegen 2030. De Raad vraagt in het algemeen ook meer aandacht voor de rol van natuur als oplossing voor de uitdagingen die zich stellen in het transitieverhaal. De Raad vraagt daarom specifieke doelstellingen rond de thema's groene infrastructuur, natuur en gezondheid, natuur en klimaat, natuur en landbouw, natuur en economie, waar relevant in overeenstemming met de post-2020-biodiversiteitsstrategie van de EU.

De Raad pleit er voor om de in opmaak zijnde lange-termijn-plannen inzake bv. klimaatbeleid, natuurbeleid, mobiliteit of ruimtelijk beleid af te werken, vooraleer het bredere 2030-doelstellingenkader te finaliseren. Indien de Vlaamse Regering het toch verkiest om bij de nu voorgestelde werkwijze te blijven (d.i. het vaststellen van Vizier 2030 en nadien toevoegen van doelen uit de nog af te werken sectorale plannen) dan beveelt de Minaraad aan om te voorzien in een iteratief beslissingsmechanisme met het welke de impact van de nieuwe doelstellingen op het gehele doelstellingenkader wordt geëvalueerd.

De Raad beveelt aan om een “externe dimensie” aan het kader toe te voegen. Niet alleen vindt de Raad dat men de 0,7% norm in het kader van ontwikkelingssamenwerking moet behaald worden, ook bij het uittekenen van het “interne beleid” zelf vraagt de Raad om dit te doen met een perspectief op de wereld. Dit moet gebeuren door naast de “interne” (d.i. op het grondgebied van Vlaanderen) ook de “externe impact” (d.i. in het buitenland) van het gevoerde/geplande beleid in

rekening te brengen. De Raad pleit in dit verband voor het aanvullende gebruik van consumptiegerichte voetafdrukindicatoren, naast productiegerichte eco-efficiëntie-indicatoren.

Om te komen tot een meer adequate detailgraad suggereert de Raad om daadwerkelijk alle VN-subdoelstellingen mee te nemen die voor Vlaanderen relevant zijn. Om te komen tot een vergrote integrerende kracht van Vizier 2030 vraagt de Raad om dieper in te gaan op de mogelijke onderlinge verbanden tussen de geselecteerde Vizier 2030-doelstellingen. Om te komen tot een betere vormgeving en uitvoering van Vizier 2030 beveelt de Raad aan om het duurzaamheidsbeleid te verankeren in het bestuursdecreet. De Raad vraagt om de doelstellingen zodanig te formuleren dat ze zich lenen tot het opmaken van indicatoren en het uitvoeren van gap-analyses. Tenslotte vraagt de Raad om de Europese goedkeuringsprocedure voor consumptiegerichte voetafdrukindicatoren niet af te wachten en deze nu reeds in te zetten ter ondersteuning van het duurzame-ontwikkelingsbeleid.

Boerenbond, Unizo en Voka onthouden zich bij dit advies en verwijzen integraal naar het SERV-advies van 3 april 2018 over het Vlaams doelstellingenkader 2030. De vermelde werkgeverorganisaties vinden het positief dat de Vlaamse regering een aanzet geeft om te komen tot een Vlaams doelstellingenkader 2030. De bezorgdheden en de aandachtspunten van de werkgevers zijn opgenomen in het eerder aangehaalde SERV-advies.

Dossier- en procesbeschrijving

Datum adviesvraag	12 maart 2018
Naam adviesvrager + functie	Geert Bourgeois, Minister-President van de Vlaamse Regering
Rechtsgrond van de adviesvraag	Decreet van 18 juli 2003 tot regeling van de strategische adviesraden, artikel 4, §1. Decreet van 18 juli 2008 ter bevordering van duurzame ontwikkeling, artikel 5, §3.
Adviestermijn	30 dagen
Vergaderingen: soort + datum	Werkcommissie Strategie & Governance, 29 maart Werkcommissie Strategie & Governance, 19 april Raadszitting, 26 april

Op vrijdag 9 maart 2018 keurde de Vlaamse regering de conceptnota “Vizier 2030 - Een 2030-doelstellingenkader voor Vlaanderen” (hierna afgekort tot “Vizier 2030”) principieel goed. Het dossier bevatte twee stukken: de begeleidende nota aan de Vlaamse Regering (4 pagina’s) en het ontwerp “Vizier 2030 – Een doelstellingenkader voor Vlaanderen” (19 pagina’s). Over deze ontwerptekst werd het advies ingewonnen van de SERV, de Minaraad, de Vlaamse Woonraad, de SARO, de MORA, de SAR WGG, de SALV, de VLOR, de SAR CJSM en de VVSG. De Minaraad ontving de adviesvraag op 12 maart 2018. De reguliere adviestermijn bedraagt 30 kalenderdagen. De Minaraad vroeg en verkreeg uitstel tot en met de Raadszitting van 26 april 2018.

1 De Agenda 2030 van de Verenigde Naties

- [1] **Sustainable Development Goals.** Van 25 tot 27 september 2015 vond in New York de *UN Sustainable Development Summit* plaats. Om een gezamenlijk antwoord te bieden op de duurzaamheidsuitdagingen van de 21ste eeuw, keurden de staats- en regeringsleiders van 193 landen er de verklaring *Transforming our World: the 2030 Agenda for Sustainable Development* goed (i.e. de [Agenda 2030 voor duurzame ontwikkeling](#), hierna “VN Agenda 2030”). De VN Agenda 2030 bestaat uit diverse onderdelen, waaronder een actiegerichte agenda die steunt op 17 *Sustainable Development Goals* of duurzame-ontwikkelingsdoelstellingen (hierna afgekort tot [SDG's](#)) en, daaraan verbonden, 169 *targets* of subdoelstellingen die de SDG's concretiseren. De Agenda trad in werking op 1 januari 2016.
- [2] **Dimensies van duurzame ontwikkeling.** In de VN Agenda 2030 wordt er op gewezen dat de 17 duurzame ontwikkelingsdoelen “*zorgen voor evenwicht tussen de drie dimensies van duurzame ontwikkeling (de economische, sociale en ecologische dimensie)*” en dat ze “*een geïntegreerd, ondeelbaar en universeel actieplan*” vormen “*voor vrede, mensen, planeet, welvaart en partnerschap*”¹. Niettemin wordt er in deze tekst ook gesteld dat “*sociale en economische ontwikkeling afhangt van het duurzaam beheer van de natuurlijke hulpbronnen die door onze planeet geboden worden.*”². In VN Agenda 2030 staan de zgn. *drie-pijler-* en de zgn. *doughnut-*benadering van duurzame ontwikkeling dus naast elkaar³.
- [3] **Staten als eerste actoren.** Algemeen is het de bedoeling dat de SDG's het kompas vormen voor strategische beslissingen tot 2030. Zowel bij de implementatie van de SDG's als bij de opvolging ervan, vormen “staten” de actoren van eerste orde, wat niet uitsluit dat bv. regio's (i.e. werelddelen) een belangrijke rol kunnen vervullen⁴. Van de *targets* wordt meegegeven dat deze globaal van aard zijn en in essentie aspiraties uitdrukken, maar dat het aan de onderscheiden nationale regeringen toekomt om meer concrete doelen te bepalen. Hierbij moeten de staten rekening houden met de eigen nationale omstandigheden, en kunnen ze deze *targets* al of niet integreren in bestaande nationale planfiguren, beleidslijnen of strategieën⁵. Met het nu voor advies voorgelegde ontwerp “Vizier 2030” geeft de Vlaamse Regering een invulling aan deze opdracht tot de opmaak van een eigen doelstellingenreeks⁶.

¹ VLAAMSE REGERING, Nota “Vizier 2030”, p. 9.

² Zie VN Agenda 2030, preambule, par. 2 en par. 33. De hier weergegeven formulering stamt uit de “Vizier 2030”.

³ De Mineraad is uitvoerig op de problematiek ingegaan in zijn Advies 2015|27, over de Conceptnota: “Visie 2050: een langetermijnstrategie voor Vlaanderen”, advies van 30 november 2015, par. 15 tot 20.

⁴ Voor dit alles, zie VN Agenda 2030, 21, 41, 47 en 80.

⁵ VN Agenda 2030, par. 55; analoogs in de regeringsnota, p. 9.

⁶ Het behoort ook aan de Vlaamse Regering om dit te doen, zie art. 4, 4° van het Decreet van 18 juli 2008 ter bevordering van duurzame ontwikkeling

2 “Visie 2050”: de Vlaamse Strategie Duurzame Ontwikkeling

- [4] **De actuele Vlaamse Strategie Duurzame Ontwikkeling: “Visie 2050”.** Op grond van het Decreet van 18 juli 2008 ter bevordering van duurzame ontwikkeling, moet de Vlaamse regering 10 maanden na haar aantreden de Vlaamse Strategie Duurzame Ontwikkeling (hierna: “VSDO”) goedkeuren. Naast de langetermijnvisie en *dito* doelstellingen voor het duurzaamheidsbeleid, moet de VSDO in principe ook operationele korte-termijn-doelstellingen en de prioritaire beleidsopties en acties voor de regeerperiode bevatten⁷. In het voorjaar van 2016 keurde de Vlaamse regering haar toekomstvisie “[Visie 2050](#)” goed, en verklaarde hiermee invulling te geven aan de vereiste een VSDO op te maken.
- [5] **De Vlaamse visie voor 2050.** Met deze Visie 2050 drukte de Vlaamse Regering de volgende ambitie uit: *“het creëren van welvaart en welzijn op een slimme, innovatieve en duurzame manier in een sociaal, open, veerkrachtig en internationaal Vlaanderen, waarin iedereen meetelt”*. Men voorziet deze ambitie te realiseren *“via een nieuwe economie, voor een inclusieve samenleving, binnen de ecologische grenzen van de planeet”*.
- [6] **Thema’s van de “Visie 2050”.** In de “Visie 2050” werden er, ter vertaling van de algemene toekomstvisie, negen thema’s naar voor geschoven. Deze benadering wordt geïllustreerd met het hiernavolgende schema⁸:

Zes van deze thema’s hebben grote relevantie voor het omgevingsbeleid: slimme omgang met materialen, een koolstofarme samenleving, een robuust watersysteem, een duurzame voedselketen, een vlot en veilig mobiliteitssysteem en wonen in een aantrekkelijke omgeving.

Van deze zes thema’s zijn er vier die direct met omgevingsbeleid verbonden zijn. Het 2050-beeld voor deze vier thema’s is als volgt:

- Slimme omgang met materialen: *“Vlaanderen staat in 2050 zeer sterk op het vlak van de circulaire economie. We verzekeren welzijn en welvaart met significant minder grondstoffen en materialen dan vandaag en zorgen ervoor dat iedereen wereldwijd toegang heeft tot betaalbare en duurzame grondstoffen.”*

⁷ Zie Decreet 18 juli 2008, art. 5, 3° en 4°.

⁸ VLAAMSE REGERING, “Visie 2050”, p. 27; zie ook VLAAMSE REGERING, “Vizier 2030”, p. 11.

- Efficiënt gebruik van hernieuwbare energie: *“Vlaanderen heeft in 2050 zijn energiesysteem omgevormd tot een koolstofarm, duurzaam, betrouwbaar en betaalbaar energiesysteem. Door een slimme ketenaanpak en een doorgedreven efficiënte omgang met energie wordt het energieverbruik in alle maatschappelijke sectoren aanzienlijk beperkt zonder aan welvaart of welzijn in te boeten. Dankzij de beperking van het energieverbruik en het massale gebruik van hernieuwbare energiebronnen heeft Vlaanderen er mee voor gezorgd dat de uitstoot van broeikasgassen in Europa in vergelijking met 1990 met 80 tot 95% is verminderd.”*;
- Een robuust watersysteem: *“In 2050 beschikt Vlaanderen over een robuust watersysteem, dat in staat is om (klimaat)schokken op te vangen. Het beschermt de ecosystemen en biedt tegelijkertijd vele functies en diensten. Het watersysteem beschermt tegen overstromingen, biedt wateropslag, drinkwater, proces- en koelwater. Het voorziet in irrigatie en drainage. Het beschikt over mogelijkheden voor recreatie en beleving, naast verbindingen voor goederentransport en zachte mobiliteit. Hiervoor doet Vlaanderen een beroep op een combinatie van slimme technologie, robuuste infrastructuur en voldoende ruimte.”*;
- Wonen in een aantrekkelijke omgeving: *“In 2050 heeft Vlaanderen sterke (klein)stedelijke en landelijke kernen. Ze combineren functies zoals wonen, werken en andere basisvoorzieningen op een efficiënte manier in de nabijheid van de hoofdassen van het collectief vervoer (transit oriented development) en met respect voor de leefomgeving.”*.

[7] **Transitieprioriteiten in de “Visie 2050”.** Om de gestelde langetermijnvisie en de veranderingsthema’s op doortastende wijze te kunnen realiseren, heeft de Vlaamse Regering tot slot ook zeven transitieprioriteiten geïntroduceerd: i. [transitie circulaire economie](#); ii. [slim wonen en leven](#); iii. [industrie 4.0](#); iv. [transitie levenslang leren](#); v. [transitie zorg en samenleven](#); vi. [transitie mobiliteit](#); vii. [energietransitie](#).

Bij die transitieprioriteiten gaf de Vlaamse Regering mee dat deze dienen om te anticiperen op de grote, disruptieve veranderingen die verwacht kunnen worden; dat er structurele veranderingen mee beoogd worden, met een grote positieve impact op de Vlaamse samenleving; dat ze onderling op elkaar in dienen te werken en met elkaar verweven zijn; en dat ze als leidraad dienen *“om vandaag toekomstgerichte beleidsacties te ondernemen”*⁹.

3 “Vizier 2030”: een Vlaams 2030-doelstellingenkader

[8] **Een traject dat samenloopt met deze legislatuur.** Het 2030-doelstellingenkader vormt het voorlopige resultaat van een lang voorbereidingstraject:

- Het doelstellingenkader werd in feite in 2014 al aangekondigd in het Vlaams regeerakkoord¹⁰ en in de beleidsnota Algemeen Regeringsbeleid¹¹.

⁹ VLAAMSE REGERING, Visie 2050, p. 74 en p. 84.

¹⁰ Regeerakkoord Vlaamse regering 2014-2019, p. 22: *“We hanteren gekwantificeerde en gedragen langetermijndoelstellingen die internationaal vergelijkbaar zijn als kompas voor het beleid [...]. We [...] voeren een lange termijnbeleid om de noodzakelijke transitie in onze samenleving [...] te versnellen.”*

¹¹ Beleidsnota 2014-2019 Algemeen Regeringsbeleid, p. 20: *“Om de continuïteit van de langetermijnambities te verzekeren, leggen we deze regeerperiode vanuit Vlaanderen ook de ambities tot 2030 vast. Tegen het einde van de regeerperiode moeten we een goed beeld hebben van hoe ver we staan en welke de doelstellingen en ‘roadmap’ moeten zijn voor de periode tot 2030, zelfs met een indicatieve roadmap voor 2040-2050.”*; vervolgens p. 29: *“De Vlaamse Regering hanteert gekwantificeerde en gedragen langetermijndoelstellingen.”*.

- In het voorjaar van 2016 bracht de Vlaamse Regering de hiervoor vermelde langetermijnstrategie “Visie 2050” uit, wat meteen ook bestempeld werd als een eerste stap in de Vlaamse implementatie van de SDG’s¹².
- In een mededeling aan de Vlaamse regering van 19 mei 2017, werd het traject uitgetekend dat moest toelaten om te komen tot een Vlaams doelstellingenkader voor 2030. Het te bekomen “eindproduct” werd er omschreven als een kader dat *“geïntegreerd, ambitieus, ondeelbaar, meetbaar en intern en extern afgestemd en gedragen”* zou zijn. Hiertoe zou men de SDG’s en bijhorende subdoelstellingen als kapstok gebruiken, de Visie 2050 meenemen als inspiratiebron, en bovendien ook de bestaande en toekomstige beleidsplannen van de Vlaamse overheid integreren.
- De recentste en huidige stap betreft het voorleggen van de nota “Vizier 2030” aan de strategische adviesraden voor advies.
- Hierna volgt nog een overleg met het VESOC en met de Verenigde Verenigingen, waarna de beslissings- en implementatiefasen zouden volgen.

[9] **49 doelstellingen in vier pijlers.** Het 2030-doelstellingenkader bestaat uit 49 doelstellingen, die gebaseerd zijn op – en dus een selectie zijn uit – de 169 *targets* van de VN Agenda 2030. Om dit doelstellingenkader beter te laten aansluiten bij Visie 2050¹³, heeft men de doelstellingen ondergebracht in een van de vier volgende pijlers: *“voor een inclusieve samenleving ...”, “... via een nieuwe economie ...”, “... binnen de ecologische grenzen van de planeet ...”, “... met een open en wendbare overheid in partnerschap”*.

[10] **Selectie is in belangrijke mate gebeurd op basis van enkele kernbeslissingen.** De Vlaamse Regering heeft de selectie van doelstellingen – i.e. de reductie van 169 tot 49 – in belangrijke mate doorgevoerd op basis van drie kernbeslissingen:

- De elementen in de 169 *targets* die verwijzen naar *“implementatiemiddelen”*, i.e. concrete instrumentele doelen om de *targets* te kunnen behalen, worden niet meegenomen in het voorliggende document.
- *Targets* uit de VN Agenda 2030 waarvan duidelijk is dat die gedekt zullen worden door Vlaamse sectorale langetermijnbeleidsplannen in opmaak¹⁴ worden niet meegenomen in dit document. “Na de goedkeuring van deze lange-termijn-plannen zullen hun 2030-doelstellingen integraal deel uit maken van dit 2030 doelstellingenkader en het zo vervolledigen”¹⁵.
- *Targets* uit de VN Agenda 2030 die in hoofdzaak een externe dimensie hebben – die gericht zijn op de relatie met ontwikkelingslanden of op internationale samenwerking – worden niet meegenomen in Vizier 2030. *“Deze bijdragen zijn*

¹² Zie VLAAMSE REGERING, “Visie 2050”, p. 25-26.

¹³ VLAAMSE REGERING, “Vizier 2030”, p. 11.

¹⁴ Bijvoorbeeld het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen, het Energie- en Klimaatplan 2021-2030, het Mobiliteitsplan, het Luchtplan en het Woonbeleidsplan.

¹⁵ VLAAMSE REGERING, “Vizier 2030”, p. 12.

immers hoofdzakelijk vraag-gestuurd en daardoor moeilijk vast te prikken voor de periode tot 2030”¹⁶.

- [11] **Monitoring.** Men voorziet de voortgang van de realisatie van de 2030-doelstellingen te monitoren met een nog vorm te geven specifieke indicatorenset. De Eurostatindicatoren zullen hiervoor de basis en een inspiratiebron vormen. Dit proces zal starten eens de Vlaamse 2030-doelstellingen definitief vastliggen¹⁷.

4 Voorafgaande, parallelle en navolgende trajecten

- [12] **Het “Pact 2020”.** Als voorganger van het document “Vizier 2030” kan er gewezen worden op het in 2009 tot stand gekomen “Pact 2020”¹⁸. Dit pact is onder meer ook relevant, omdat het is ondertekend geworden door de Vlaamse Regering, samen met de partners die nu in beeld komen om te beraadslagen over “Vizier 2030”. Het pact zelf bevatte 20 algemene doelen, die telkens vergezeld waren van subdoelstellingen. Vier van deze algemene doelen hadden directe relevantie voor de “planet”-dimensie van duurzame ontwikkeling: “7. Energie”, “8. Eco-efficiëntie”, “14. Milieu” en “15. Natuur”.

- [13] **Vlaams Hervormingsprogramma in uitvoering van het Europees semester.** Reeds sinds 2001 is er sprake van een Europese Strategie voor Duurzame Ontwikkeling. Deze Europese strategie werd in 2010 geïntegreerd in het zgn. Europees semester – gericht op de realisatie van de zgn. Europa 2020-doelstellingen. Sinds de start van dat Europees Semester stelt de Vlaamse Regering elk jaar een Vlaams Hervormingsprogramma op¹⁹. Het resultaat van die oefening wordt telkens ingebracht in een Nationaal Hervormingsprogramma, dat vervolgens wordt voorgelegd aan de Europese Commissie. De Europese 2020-doelstellingen en het daarop gestoelde Hervormingsprogramma hebben een analoog bereik als dat van een strategie duurzame ontwikkeling.

- [14] **Recent Europees beleid inzake duurzame ontwikkeling.** In november 2016 heeft de Commissie met een specifieke mededeling haar strategische aanpak voor de uitvoering van de Agenda 2030 geschetst, met aan het slot de verklaring dat er een reflectieproces opgestart wordt om het post-2020 beleid inzake SDG’s vorm te geven²⁰.

In deze Mededeling benadrukte de Europese Commissie het belang van de relatie tussen enerzijds de met milieu verband houdende SDG’s (de SDG’s 6, 14 en 15) en anderzijds het Europese milieubeleid zoals dat ontwikkeld werd. Meer nog: “*De milieuverbeteringen die de afgelopen decennia in Europa zijn verwezenlijkt, zijn te*

¹⁶ VLAAMSE REGERING, “Vizier 2030”, p. 11.

¹⁷ VLAAMSE REGERING, “Vizier 2030”, p. 12-13.

¹⁸ Zie <https://www.vlaanderen.be/nl/publicaties/detail/pact-2020-een-nieuw-toekomstpact-voor-vlaanderen-20-doelstellingen>.

¹⁹ Zie BOURGEOIS, G., Minister-President, Mededeling aan de Vlaamse Regering, ontwerp van Vlaams Hervormingsprogramma 2018 met het oog op de bespreking ervan in de VESOC-werkgroep (14 maart) en in het Vlaamse Parlement (20 maart), 9 maart 2018.

²⁰ EUROPESE COMMISSIE (2016), *Mededeling: Volgende stappen voor een duurzame Europese toekomst*, Straatsburg 22 november 2016, COM(2016) 739 final Zie <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/?uri=COM%3A2016%3A739%3AFIN>, p.20.

danken aan EU – wetgeving waarbij een hoog beschermingsniveau is ingesteld [...].”

Bovendien wees de Commissie er op dat de SDG's inzake duurzame productie- en consumptiepatronen, energie en klimaat (SDG's 7, 12 en 13) het voorwerp zijn van belangrijke Europese beleidsontwikkelingen, en behoren tot de 10 prioriteiten van de zetelende Commissie. Hierbij wordt onder meer ook aangestipt: *“Op het gebied van energie en klimaat (SDG 7 [...] en SDG 13 [...]) heeft de EU ambitieuze doelstellingen voor 2030 vastgesteld om de uitstoot van broeikasgassen terug te dringen, de energie - efficiëntie te verbeteren en het aandeel van duurzame energie te vergroten.”*²¹.

²¹ EUROPESE COMMISSIE (2016), p. 5-6, en p. 9-10.

5 Algemene beoordeling

- [15] **Versterking nodig.** De Raad vindt het positief dat de Vlaamse regering met 'Vizier2030' een aanzet geeft om te komen tot een Vlaams doelstellingenkader 2030. De Raad verwelkomt dat dit gebeurt in interactie met de adviesraden en dat vervolgens, na verwerking van de adviezen, overlegd zal worden met het middenveld om te komen tot onderbouwde en breed gedragen doelstellingen voor 2030.

De Raad is bezorgd over de gedegen realisatie van de in mei 2017 vooropgestelde ambitie om te komen tot een *“geïntegreerd, ambitieus, ondeelbaar, meetbaar en intern en extern afgestemd en gedragen”* doelstellingenkader.

Zo komt de transitiegerichte dynamiek, die nodig is voor het realiseren van de Visie 2050, niet genoeg uit de verf, is het bereik van het doelstellingenkader nog te beperkt, is de detailleringsgraad soms te laag, moet er rekening worden gehouden met beslist beleid (bv. Natura2000) en behoeft de integrerende kracht van het doelstellingenkader versterking. In dit verband vestigt de Raad de aandacht op een aantal tekortkomingen en formuleert hij een aantal aanbevelingen, met het oog op de in de V.N.-verklaring opgenomen gedachte dat *“sociale en economische ontwikkeling afhangt van het duurzaam beheer van de natuurlijke hulpbronnen die door onze planeet geboden worden.”*

De Raad vraagt dat op korte termijn met de betrokkenen wordt samengezeten om het verdere proces uit te tekenen en te versterken.

6 Naar een inhoudelijk krachtiger “Vizier 2030”

6.1 Naar een versterkt ambitieniveau in functie van transitie

- [16] **Vat “2030” daadwerkelijk op als een tussenstap naar “2050”.** De Minaraad heeft zich eerder al geschaard achter de algemene benadering van de Vlaamse “Visie 2050”²², en onder meer ook achter de zeven transitieprioriteiten (zie par. 5 en 7). De Raad is het er ook mee eens dat de opmaak van een “Visie 2050” een eerste stap vormde voor de implementatie van de SDG’s, daar waar de vaststelling van 2030-doelen (“Vizier 2030”) nu een tweede stap vormt (zie par. 8).

De Raad verwacht dat de inhoud van de 2030-doelstellingen opgevat wordt als een fase in een parcours naar het realiseren van de in Visie 2050 opgenomen lange-termijn-visie, -thema’s en -transities. Die 2030-doelstellingen dienen dan ook een transitiegerichte dynamiek uitstralen. Voor het voorliggende document betekent dit dat de selectie, de ordening, de inhoud en het ambitieniveau van de 2030-doelen duidelijker bepaald

²² MINARAAD, Advies 2015|27, over de Conceptnota: “Visie 2050: een langetermijnstrategie voor Vlaanderen”, advies van 25 november 2015, par. 12.

moeten worden op basis van de *backcasting*: men vertrekt bij het in de “Visie 2050” uitgekristalliseerde beeld van de wenselijke toekomst in 2050, en rekent dan terug wat hiertoe nodig is in een meer nabije toekomst. Zo wordt geïnventariseerd welke stappen in de tijd nodig zouden kunnen zijn om het duurzame toekomstbeeld te realiseren. Zo komt men tot een reeks concrete suggesties voor activiteiten met een relatief korte tijdshorizon, die passen binnen de langere termijn visie.

- Deze benadering is in het bijzonder relevant voor de beoogde transitie inzake circulaire economie evenals inzake klimaat en energie. Voor deze laatste is de Europese beleidsvorming terzake afgelopen of aflopende, en is het in principe dus behapbaar om, binnen een Europees *level playing field*, eenduidige Vlaamse doelstellingen te gaan bepalen.
- Ook voor de thema’s “een robuust watersysteem” of “wonen in een aantrekkelijke omgeving” is de benadering aangewezen waarbij er vanuit een lange termijn teruggerekend wordt naar 2030. Voor het waterbeleid is de algemene doelstelling van de Kaderrichtlijn Water richtinggevend, met name het bereiken van een “goede toestand” van de watersystemen tegen 2027.
- Bij uitbreiding is deze benadering – vanuit een visie op 2050 doelstellingen gaan bepalen voor 2030 - relevant voor alle doelstellingen.

[17] **Voorbeeld: doelstelling 19 inzake duurzame voedselproductiesystemen.** Bij wijze van voorbeeld gaat de Miniraad, met onderstaande tabel, dieper in op een specifieke doelstelling van “Vizier 2030”, met name doelstelling nr. 19, door deze te plaatsen naast de SDG-subdoelstelling 2.4. waarvan deze de vertaling vormt en naast de visievorming in dit verband in Visie 2050.

“Vizier 2030” (doelstelling 19)	VN Agenda 2030 (target 2.4.)	VISIE 2050 (p. 57)
Tegen 2030 zijn duurzame voedselproductiesystemen gegarandeerd en veerkrachtige landbouwpraktijken geïmplementeerd die de productiviteit en de productie kunnen verhogen.	Tegen 2030 duurzame voedselproductiesystemen garanderen en veerkrachtige landbouwpraktijken implementeren die de productiviteit en de productie kunnen verhogen, die helpen bij het in stand houden van ecosystemen, die de aanpassingscapaciteit verhogen in de strijd tegen klimaatverandering, extreme weersomstandigheden, droogte, overstromingen en andere rampen en die op een progressieve manier de kwaliteit van het land en de bodem verbeteren.	In 2050 zorgt het voedselsysteem ervoor dat iedereen over voldoende, veilige, evenwichtige, gezonde en betaalbare voeding beschikt. [...]. Het helpt mee de natuurlijke hulpbronnen zoals water, land en biodiversiteit in stand te houden. De grondstoffen voor het produceren, verwerken, verhandelen en consumeren van voedsel worden optimaal ingezet en het verbruik wordt beperkt. Voedselproductie en -consumptie zijn in evenwicht met de beperkte milieugebruiksruimte en respecteren het welzijn van dieren.

Uit deze vergelijking leren we dat de inkorting van de VN Agenda 2030-subdoelstelling op zich genomen tot een betekenisverandering heeft geleid: de nadruk is komen te liggen op het verhogen van de productiviteit in de landbouw. Dat terwijl in Visie 2050 en in de oorspronkelijke formulering van de VN Agenda 2030-subdoelstelling ook de nadruk lag op de milieugebruiksruimte en de rol die de landbouw kan spelen in het verbeteren van de biodiversiteit, klimaatadaptatie of de water- en bodemkwaliteit. Een dergelijke uitholling van de inhoud en uitdaging van de transitie, die jammer genoeg opduikt bij

verschillende doelstellingen, haalt voor de Raad het doel en de legitimiteit – of minstens het integrerende karakter – van het Vizier 2030-kader onderuit.

- [18] **Versterk de ambitie voor natuur en biodiversiteit.** De Minaraad observeert dat men, met deze “Vizier 2030”, doelstellingen inzake biodiversiteit zou willen vaststellen die, voor 2030, slechts een herneming zouden vormen van doelen die de Vlaamse Regering zich eerder al gesteld had voor 2020²³. In de VN Agenda 2030 worden deze doelen voor biodiversiteit en voor bossen niet op 2030, maar specifiek op 2020 bepaald (zie *target* 15.1 en 15.2). Uit de tussentijdse evaluatie van de Europese biodiversiteitsstrategie COM(2015) 478 final werd duidelijk dat er een inhaalbeweging moest gemaakt worden om de doelstellingen uit de strategie te halen. Het gegeven dat ook inzake biodiversiteitsverlies vandaag reeds de planetaire grenzen worden overschreden, wijst er op dat biodiversiteitsbeleid niet vertraagd, maar veeleer geïntensifieerd en versneld moet worden. Eveneens wat biodiversiteit aangaat is er dus alleszins een versterkte ambitie nodig.

De Raad vraagt om in Vizier 2030 duidelijk te maken hoe de Vlaamse overheid het uitgangspunt van de strategie, de achteruitgang van biodiversiteit stoppen tegen 2030, wil realiseren. Daarom vraagt de Raad om biodiversiteitsdoelen op te maken die een oplossing bieden voor de knelpunten opgenomen in de tussentijdse evaluatie van de Commissie, dit in lijn met de in opmaak zijnde post-2020-biodiversiteitsstrategie van de EU. Daarnaast vraagt dit een effectieve doorvertaling naar 2030 van bestaand Vlaams beslist beleid zoals 70% acties in uitvoering tegen 2020, in plaats van het louter vooruitschuiven van de doelen naar 2030 i.p.v. 2020.

- [19] **Nood aan meer aandacht voor natuur en biodiversiteit in het transitieverhaal.** De Minaraad pleit er voor om biodiversiteit en ecosystemen meer voor het voetlicht te plaatsen in de nagestreefde transitie. Biodiversiteit en ecosystemen maken deel uit van de oplossing bij het nastreven van de SDG's 2 (landbouw), 3 (gezondheid), 6 (water), 7 (infrastructuur), 12 (productie en consumptie) en 13 (klimaatverandering). Met het voorliggende doelstellingskader wordt niet van deze benadering gebruik gemaakt. De Minaraad pleit er dan ook voor dat “Vizier 2030” ook specifieke doelstellingen zou bevatten omtrent het vormgeven van de groene infrastructuur (i.p.v. grijze infrastructuur), natuur en gezondheid, natuur en klimaat, natuur en economie alsook natuur en landbouw, waar relevant in overeenstemming met het internationale of Europese beleid.

6.2 Naar een meer adequaat intern bereik van het doelstellingskader

- [20] **Streef bij voorkeur meteen een volledig Vizier 2030-doelstellingskader na.** Zoals eerder al werd aangehaald (zie par. 10) zou het de bedoeling zijn om, voor *targets* uit de VN Agenda 2030 waarvan nu al duidelijk is dat die gedekt zullen worden door in opmaak zijnde Vlaamse sectorale langetermijnbeleidsplannen, pas Vlaamse doelstellingen vast te stellen op het moment dat die bewuste plannen aan de orde zijn. Eenmaal deze

²³ Zie Pact 2020, doel 15.

plannen goedgekeurd, zouden hun 2030-doelstellingen dan integraal deel uit maken van het 2030 doelstellingenkader en het zo vervolledigen.

Om echter te komen tot een samenhangend doelstellingenkader (zie ook hierna, hoofdstuk 6.5), dat het nodige tussentijdse ambitieniveau bevat voor het realiseren van de onderscheiden langetermijntransities (zie hoofdstuk 6.1), beveelt de Minaraad daarentegen aan om bij voorkeur eerst de in opmaak zijnde plannen (althans deze waarvan de goedkeuring zich op korte termijn aandient) af te werken (met perspectief op Visie 2050, de SDGs en overige gekende internationale en Europese ontwikkelingen zoals de klimaat- en energiedoelstellingen).

Het meteen nastreven van een volledig(er) Vizier 2030 laat toe om na te gaan en mee te geven hoe de verschillende doelstellingen zich tot elkaar verhouden, tot de SDG's, tot de Visie 2050-doelen enzovoort. Een dergelijke analyse kan dan leiden tot het centraal plaatsen van een aantal 2030-doelstellingen met een gepast ambitieniveau om de beoogde transitie tijdig te realiseren.

[21] **In tweede orde: hanteer een iteratief beslissingsmechanisme.** Indien de Vlaamse Regering het toch verkiest om bij de nu voorgestelde werkwijze te blijven dan beveelt de Minaraad aan om te voorzien in een iteratief mechanisme met het welke, bij elke vaststelling van een sectoraal lange-termijn-plan met bijbehorende doelstellingen, de impact ervan op het gehele doelstellingenkader wordt geëvalueerd en het kader opnieuw wordt vastgesteld. Het zal immers keer op keer nodig zijn de verbanden te evalueren tussen het 2030-doelstellingenkader enerzijds en anderzijds de nog vast te stellen klimaat- en energiedoelstellingen, de te finaliseren BRV-doelstellingen, de doelstellingen i.v.m. de transitie van het mobiliteitssysteem, de Natura-2000 doelstellingen, de doelstellingen van de Vlaamse Biodiversiteitsstrategie, de doelstellingen inzake de transitie naar een circulaire economie, enz. Slechts op basis van een iteratief beslissingsmechanisme zal de Vlaamse Regering synergieën kunnen bewerkstelligen en elkaar tegenwerkende doelstellingen kunnen vermijden.

In afwachting van de vaststelling van deze sectorale plannen, vraagt de Raad om waar mogelijk reeds te werken met "plaatshoudende" 2030-doelstellingen, die minstens op de juiste weg zetten voor de fundamentele transformatie richting 2050: bv. nultuitstoot van CO₂; +/- 100% hernieuwbare energie; verhardingsstop en ruimtelijk herstel; volledig circulaire economie zonder afval;Vizier 2030 bevat bovendien opvallend genoeg geen (enkele) ruimtelijke doelstelling(en). Nochtans behoeven veel van de opgesomde problemen structurele, i.e. ruimtelijke oplossingen: voor klimaat gaat dit over kernversterking/verhogen van het ruimtelijk rendement (bijvoorbeeld in relatie tot mobiliteit); voor biodiversiteit is dat bijvoorbeeld het tegengaan van ruimtelijke versnippering.

6.3 Naar een meer adequaat extern bereik van het doelstellingenkader

[22] **Het universele karakter van de SDG's.** Een van de meest vernieuwende kenmerken van de SDG's is hun universeel karakter: dat ze voor de hele wereld gelden. Terwijl de

voormalige Millenniumdoelstellingen hoofdzakelijk tot doel hadden de situatie van de derde-wereld-landen te verbeteren, zijn de SDG's erop gericht tot een duurzame ontwikkeling in de hele wereld te komen. Ook de rijkere landen en regio's, zoals België en Vlaanderen, moeten nu inspanningen leveren om de VN Agenda 2030 te realiseren, i.e. op globaal niveau de armoede te beëindigen, de gezondheid te verbeteren, de biologische diversiteit in stand te houden, de vervuiling te verminderen en de infrastructuur en instellingen beter aan te passen aan het realiseren van een duurzame ontwikkeling.

Dit impliceert dat het realiseren van de SDG's ook een externe dimensie heeft. In de mededeling aan de Vlaamse Regering van 19 mei 2017 werd dienaangaande gesteld: *"Tot de externe dimensie behoren alle inspanningen die erop gericht zijn: (i) actoren buiten Vlaanderen te ondersteunen bij het realiseren van de VN Agenda 2030; (ii) als lerende overheid beste (internationale) (beleids)praktijken uit te wisselen en kennis op te doen of uit te dragen om de VN Agenda 2030 zo efficiënt en effectief mogelijk uit te voeren; (iii) actie te ondernemen om grensoverschrijdende uitdagingen op het vlak van duurzame ontwikkeling succesvol het hoofd te kunnen bieden."*

[23] **Voeg een "externe dimensie" aan deze nota toe.** Met voorliggende nota heeft de Vlaamse Regering ervoor gekozen om de bijdragen van Vlaanderen aan de "externe realisatie" zoveel mogelijk buiten het Vlaamse 2030-doelstellingenkader te houden. De focus ligt op Vlaanderen en op de subdoelstellingen met een "interne dimensie", i.e. de doelstellingen die binnen de lidstaten zelf uitvoering moeten krijgen en waarvoor Vlaanderen bevoegd is.

Weliswaar wordt de problematiek van de externe dimensie door de Vlaamse Regering in de nota opgenomen met doelstelling 48: *"Tegen 2030 levert Vlaanderen inspanningen om haar bijdrage aan de 0,7% norm in het kader van ontwikkelingssamenwerking te realiseren"*. De wijze van formulering van deze doelstelling is echter merkwaardig (immers, zal men pas tegen 2030 die bewuste inspanningen gaan leveren?), vrijblijvend (wat moet men verstaan onder "inspanningen"?) en overigens niet in lijn met de geest van het V.N.-document (zie VN Agenda 2030, par. 43 en target 17.2.). De Raad vindt daarom dat men deze norm op een zo kort mogelijke termijn moet halen.

[24] **In tweede orde: ook bij de focus op Vlaanderen, is een wereldperspectief belangrijk.** Ook bij het uittekenen van het "interne beleid", vraagt de Raad om dit te doen met een perspectief op de wereld. Dit moet gebeuren door naast de "interne" (d.i. op het grondgebied van Vlaanderen) ook de "externe impact" (d.i. in het buitenland) van het gevoerde/geplande beleid in rekening te brengen.

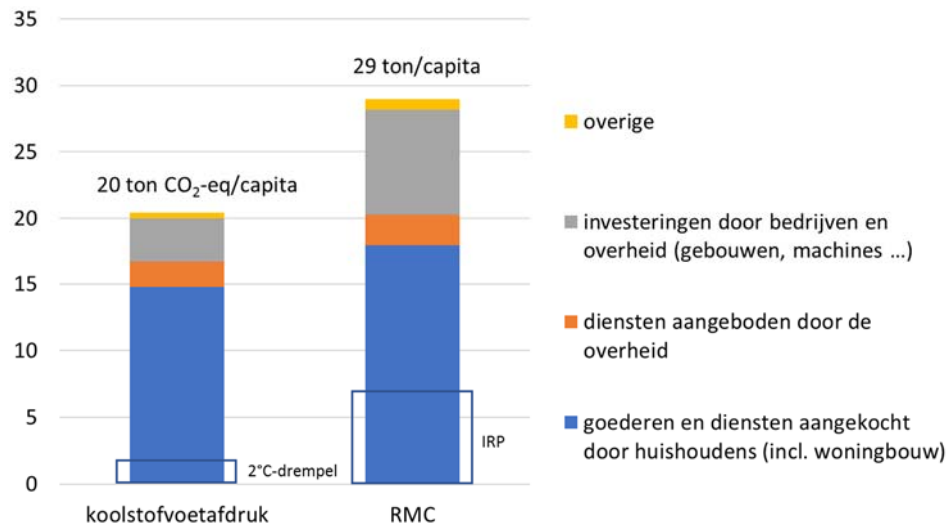
Traditioneel hanteert het omgevingsbeleid een territoriaal perspectief voor het meten van milieu-impacts. Dit is volgens de Raad noodzakelijk, maar onvoldoende.

Voetafdrukindicatoren verruimen dit perspectief door gegevens te hergroeperen in functie van finale consumptie. Dit kan helpen om blinde vlekken in beeld te brengen, zoals de netto-uitbesteding van de broeikasgasuitstoot en andere milieueffecten, maar ook van de tewerkstelling.

Om de relevantie van dit verruimde perspectief in de context van het nastreven van de VN Agenda 2030 aan te tonen, verwijst de Raad naar het onderzoek dat Vito recent in opdracht van de Vlaamse Milieumaatschappij (i.s.m. de OVAM) heeft uitgevoerd over de koolstof- en materialenvoetafdruk van de Vlaamse consumptie.²⁴

Hieruit bleek onder meer dat:

- de **koolstofvoetafdruk van de Vlaamse consumptie** ongeveer 20 ton CO₂-eq/capita per jaar bedraagt en hiermee **veel hoger ligt dan de streefwaarde** van 2 ton CO₂-eq/capita per jaar, die berekend kan worden op basis van de internationale klimaatdoelstelling om de gemiddelde temperatuurstijging tegen 2050 te beperken tot 2°C (t.o.v. het pre-industriële tijdperk);

Figuur 1: Koolstof- en materialenvoetafdruk veel hoger dan de internationale “streefwaarde”

- twee derden van de **koolstofvoetafdruk** van de Vlaamse consumptie ontstaat buiten Vlaanderen (voor de productiefase is dit vier vijfden);
- het aandeel van de koolstofvoetafdruk dat buiten Europa ontstaat neemt toe (in de periode 2003-2010 is dit aandeel nagenoeg verdubbeld) terwijl het aandeel dat ontstaat binnen Vlaanderen (d.i. de territoriale benadering) tijdens diezelfde periode (licht) is afgenomen;
- 90% van de **materialenvoetafdruk** van de Vlaamse consumptie ontstaat buiten Vlaanderen en 55% buiten Europa.
- Ongeveer de helft van de **tewerkstellingsvoetafdruk** (d.i. het aantal jobs die gelinkt zijn aan de Vlaamse consumptie) is gesitueerd buiten Europa, met een opvallende grote uitbesteding van jobs in de landbouw- en visserijsector naar armere regio's waar de arbeidsomstandigheden en de geldende milieu- en sociale normen niet steeds gunstig zijn.
- De **toegevoegde waarde-voetafdruk** (die voortvloeit uit de Vlaamse consumptie) daarentegen, wordt grotendeels binnen Europa (90%) en in belangrijke mate binnen Vlaanderen (55%) gecreëerd.

Het zijn volgens de Raad dit soort analyses die in het bijzonder aansluiten bij geest van de VN Agenda 2030 (i.e. het universele en ondeelbare karakter) en als kompas mee richting moeten uitzetten voor het vormgeven van het interne beleid.

6.4 Naar een meer adequate detailgraad binnen het doelstellingenkader

- [25] **Neem alle targets mee die voor Vlaanderen relevant zijn.** Zoals eerder al aangeduid, zijn er in het V.N.-document 169 subdoelstellingen of *targets* opgenomen, terwijl “Vizier

²⁴ Zie <https://www.milieuraapport.be/publicaties/koolstofvoetafdruk-van-de-vlaamse-consumptie>; zie ook [Verslag](#) Minaraad-hoorzitting van 18 mei 2017 over indicatoren voor een circulaire economie, p. 8-11.

2030” 49 doelstellingen vooropstelt. Naast de hiervoor geformuleerde kritiek bij een aantal selectiebeslissingen (uitsluiting van wat in sectorale lange-termijn-plannen moet komen, en uitsluiting van het meeste van de externe dimensie), is het voor de Raad niet duidelijk waarom bepaalde van de voor Vlaanderen relevante *targets* of SDG-subdoelstellingen niet of slechts gedeeltelijk zijn meegenomen.

Voorbeelden van onvolledige of ontbrekende doorwerking van *targets* naar Vlaamse doelstellingen zijn te vinden bij onder meer SDG2 (met name het in par. 17 aangehaalde *target* 2.4., inzake duurzame voedselsystemen), SDG7 (met *targets* 7.2. en 7.3., resp. hernieuwbare energie en energie-efficiëntie, zie hiervoor, par. 21), SDG 11 (met in het bijzonder *target* 11.6., milieu-impact van steden) en SDG 12 (duurzame consumptie- en productiepatronen, zie kader hieronder).

Bij doelstelling SDG 12 “Verzekeren duurzame consumptie- en productiepatronen”, zijn volgende voor Vlaanderen relevante subdoelstellingen (van de “interne dimensie”) buiten beeld gebleven:

- 12.5: Tegen 2030 de afvalproductie aanzienlijk beperken via preventie, vermindering, recyclage en hergebruik.
- 12.6: Bedrijven aanmoedigen, in het bijzonder grote en transnationale bedrijven, om duurzame praktijken aan te nemen en duurzaamheidsinformatie te integreren in hun rapporteringscyclus.
- 12.7: Duurzame praktijken bij overheidsopdrachten bevorderen in overeenstemming met nationale beleidslijnen en prioriteiten.
- 12.c: Inefficiënte subsidies voor fossiele brandstoffen die afvalproducerende consumptie aanmoedigen rationaliseren, door storende marktinvoeden uit de wereld te helpen, in overeenstemming met de nationale omstandigheden, ook door het belastingstelsel te herstructureren en deze schadelijke subsidies te laten uitdoven, waar deze bestaan, waarbij rekening wordt gehouden met de specifieke noden en omstandigheden in de ontwikkelingslanden en waarbij de mogelijke negatieve invloeden worden geminimaliseerd op hun ontwikkeling op een manier die de armen en de getroffen gemeenschappen beschermt

De Raad vraagt dan ook om het Vlaamse doelstellingskader verder te vervolledigen. Bij het niet weerhouden van een SDG-subdoelstelling die ook voor Vlaanderen van toepassing is (of kan zijn), vraagt de Raad om dit beter te motiveren.

6.5 Naar een vergrote integrerende kracht van het doelstellingskader

[26] **Versterk de beleidscoherentie van het kader.** De omvang van de uitdaging om te komen tot duurzame ontwikkeling vereist dat men de mogelijke synergieën tussen de beleidslijnen zoveel als mogelijk moet benutten. De Minaraad beveelt dan ook aan om dieper in te gaan op de mogelijke onderlinge verbanden tussen de 49 doelstellingen van “Vizier 2030”. Hierbij geeft de Minaraad een aantal voorbeelden:

- In verband met doelstelling 21 – “Tegen 2030 komt Vlaanderen tot een volledige tewerkstelling en behoort Vlaanderen tot de top van Europa inzake werkzaamheidsgraad met langere loopbanen en meer werkbare jobs” – beveelt de Minaraad aan om meer richting te geven inzake de economische sectoren waarin men bij voorkeur de tewerkstelling zou willen bevorderen (bv. cleantech/circulaire economie, ...). Het advies van 19 april 2018 van de Nederlandse sociale partners in

de Sociaal-Economische Raad (SER) getiteld *“Energietransitie en werkgelegenheid”*²⁵ kan in dit verband als inspiratiebron dienen. De Raad verwijst hierbij ook naar de ILO-principes voor een “rechtvaardige transitie”, met de nodige aandacht voor consultatie en inspraak, waardig werk en kwaliteitsvolle jobs, proactieve omscholingen en opleidingen richting groene jobs en sociale bescherming en sociale dialoog²⁶.

- Bij doelstelling 27 – *“Tegen 2030 heeft de Vlaamse industrie een belangrijk aandeel in de economie en is de aanpassing van de Vlaamse industrie, die zich toespitst op innovatieve goederen en diensten met een hoge toegevoegde waarde, een feit”* – beveelt de Minaraad aan om ook een streven op te nemen naar een inclusieve en duurzame industrialisering, zoals dit wel het geval is in het SDG-kader (target 9.2). De voorgestelde doelstelling zou overigens zodanig geformuleerd kunnen worden dat ze beter beantwoordt aan het in Visie 2050 gelegde verband tussen de transitieprioriteiten circulaire economie, industrie 4.0 en energie.
- Doelstelling 32 luidt *“Tegen 2030 sluiten we zoveel mogelijk kringlopen in functie van een circulaire economie en zijn de koolstofvoetafdruk en materialenvoetafdruk van de Vlaamse consumptie afgenomen in verhouding met de levenskwaliteit en zijn de voedselverliezen in Vlaanderen met 30% verminderd.”*. Dit doel heeft betrekking op zowel productie als consumptie. Op zichzelf genomen zal dit doel niet kunnen gerealiseerd worden: om kans op slagen te hebben, zal het nodig zijn om deze doelstelling te laten doorwerken door bij de doelen inzake “voeding/landbouw”, “ondernemerschap/industrie”, “huisvesting/bouw” en “mobiliteit/transport” reducties in het vooruitzicht te stellen op het vlak van de resp. materialen- en koolstofvoetafdruk.

7 Naar een betere vormgeving en uitvoering van “Vizier 2030”

[27] **Naar verankering van duurzaamheidsbeleid in het bestuursdecreet.** Uit de evaluatie van de vorige VSDO (zie Visie 2050, pp. 24-25) bleek dat men de complementaire, verbindende en richtinggevende plaats van duurzaamheidsbeleid niet heeft kunnen waarmaken. De aanbeveling luidde dat er naar een andere aanpak diende gezocht te worden om van duurzame ontwikkeling een leidend principe te maken in het Vlaams beleid. In zijn advies van 6 februari 2018 over het voorontwerp van Bestuursdecreet pleitte de Minaraad onder meer voor een verbeterde samenhang tussen de diverse planvormen en voor duidelijk verankerde processen van domeingrensoverschrijdende samenwerking. In het verlengde hiervan pleit de Minaraad er voor om het Decreet van 18 juli 2008 ter bevordering van duurzame ontwikkeling op te heffen en de kernpunten ervan te verankeren in het in opmaak zijnde Bestuursdecreet.

[28] **Versterk het evaluatiebeleid.** Volgens het decreet duurzame ontwikkeling dient de Vlaamse Strategie Duurzame Ontwikkeling (VSDO), en hiermee dus Visie 2050, naast de

²⁵ Zie <https://www.ser.nl/nl/actueel/nieuws/2010-2019/2018/20180419-energietransitie-werkgelegenheid.aspx>

²⁶ Zie http://www.ilo.org/global/topics/green-jobs/publications/WCMS_432859/lang--en/index.htm voor een overzicht.

langetermijnvisie en -doelstellingen voor het te volgen duurzaamheidsbeleid ook een evaluatie van het tot dan toe gevoerde duurzaamheidsbeleid te bevatten. De Raad hecht veel belang aan tussentijdse evaluaties van het duurzaamheidsbeleid, zodat het beleid waar nodig tijdig kan worden bijgestuurd. De Raad vraagt dan ook om aan te geven hoe “Vizier 2030” geëvalueerd zal worden en welke van de erin opgenomen ambities op het einde van de legislatuur gerealiseerd moeten worden. De Raad pleit hierbij voor een sterke betrokkenheid van de stakeholders en van het Parlement.

[29] **Nood aan een geschikte indicatorset.** De Minaraad pleit er voor om op korte termijn heldere indicatoren op te maken in verband met de gestelde doelen, en de doelen zodanig te formuleren dat ze zich lenen tot het opmaken van indicatoren en het uitvoeren van *gap*-analyses.

De Vlaamse Regering geeft aan dat de EUROSTAT-indicatoren de basis zullen vormen voor de “Vizier 2030”-indicatorset. Wat materialenbeleid en circulaire economie aangaat, doet de Minaraad opmerken dat EUROSTAT, voor het meten van het materialenverbruik van een land, werkt aan een indicator met betrekking tot materialenvoetafdruk of *Raw Material Consumption* – RMC. Hiermee wil men de huidige Europese hoofdindicator *Domestic Material Consumption* – DMC – aanvullen en/of vervangen. Het RMC schept immers een beter perspectief op de totale materialenstroom die met consumptie gepaard gaat, terwijl het DMC een beeld verschaft op het materialenverbruik zoals dat plaatsvindt binnen een territoriale eenheid.

De Raad vraagt om de Europese goedkeuringsprocedure voor deze consumptiegerichte voetafdrukindicatoren niet af te wachten en deze, net zoals Duitsland²⁷, nu reeds in te zetten ter ondersteuning van het duurzame-ontwikkelingsbeleid.

Boerenbond, Unizo en Voka onthouden zich bij dit advies en verwijzen integraal naar het SERV-advies van 3 april 2018 over het Vlaams doelstellingenkader 2030. De werkgevers vinden het positief dat de Vlaamse regering een aanzet geeft om te komen tot een Vlaams doelstellingenkader 2030. De bezorgdheden en de aandachtspunten van de werkgevers zijn opgenomen in het eerder aangehaalde SERV-advies.

²⁷ “German Sustainable Development Strategy – new version 2016”, Energy consumption/CO2 emissions from private household consumption, p. 171-172; “German Resource Efficiency Programme II (ProgRes II)”, p. 11-15.

Bibliografie

- BOURGEOIS, G., Minister-President, “Beleidsnota 2014-2019 Algemeen Regeringsbeleid”
- BOURGEOIS, G., Minister-President, Mededeling aan de Vlaamse Regering, “ontwerp van Vlaams Hervormingsprogramma 2018 met het oog op de bespreking ervan in de VESOC-werkgroep (14 maart) en in het Vlaamse Parlement (20 maart)”, 9 maart 2018.
- BUNDESREGIERUNG (2017), “German Sustainable Development Strategy – new version 2016”, 11 januari 2017
- Decreet van 18 juli 2008 ter bevordering van duurzame ontwikkeling
- EUROPESE COMMISSIE (2016), Mededeling: Volgende stappen voor een duurzame Europese toekomst, Straatsburg 22 november 2016, COM(2016) 739 final
- German Federal Ministry for the Environment, Nature Conservation, Building and Nuclear Safety (BMUB) (2016) “German Resource Efficiency Programme II (ProgRess II)”, November 2016
- INTERNATIONAL LABOUR ORGANIZATION (ILO) (2015), “Guidelines for a just transition towards environmentally sustainable economies and societies for all”, november 2015.
- MINARAAD (2015), Advies 2015|27, over de Conceptnota: “Visie 2050: een langetermijnstrategie voor Vlaanderen”, advies van 30 november 2015
- MINARAAD (2017), Verslag hoorzitting indicatoren voor een circulaire economie, 18 mei 2017.
- SOCIAAL-ECONOMISCHE RAAD (SER) (2018), Advies R/288, over “Energietransitie en werkgelegenheid”, advies van 19 april 2018.
- VERENIGDE NATIES (2015), Resolutie 70/1. goedgekeurd door de Algemene Vergadering op 25 september 2015, “Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development”, 21 oktober 2015
- VLAAMSE MILIEUMAATSCHAPPIJ / VITO (2017), “Koolstofvoetafdruk van de Vlaamse consumptie”, juni 2017.
- VLAAMSE OVERHEID – VESOC (2009), “Pact 2020 - Een nieuw toekomstpact voor Vlaanderen - 20 doelstellingen”, 19 januari 2009.
- VLAAMSE REGERING (2014), “Regeerakkoord Vlaamse regering 2014-2019”
- VLAAMSE REGERING (2016), “Visienota 2050 - Een langetermijnstrategie voor Vlaanderen”, versie 10 maart 2016
- VLAAMSE REGERING (2018), “Vizier 2030 - Een 2030-doelstellingenkader voor Vlaanderen”